

Üniversitelerin Sağlıkla İlgili Lisans Programlarında Kalite Eğitimi: Türkiye Örneği

Hatice ULUSOY¹

Demet GÖKMEN KAVAK²

Nurperihan TOSUN³

Şule AYDIN⁴

ÖZ

Sağlık alanında kaliteli hizmet sunumu ile hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanmasına yönelik bir kültür oluşturulması amacıyla hazırlanan kalite standartlarının başarılabilmesi için sağlık profesyonellerine, lisans eğitimleri sırasında bu alana yönelik bilgi, beceri ve tutum kazandırılması önemlidir. Bu çalışmanın amacı, sağlık alanında lisans eğitimi veren programların müfredatlarında kalite derslerinin yer alıp almadığını belirlemek ve ders içeriklerini inceleyerek konu ile ilgili bir profil ortaya koymaktır.

Kesitsel ve tanımlayıcı tipte olan bu çalışmanın verileri, Ocak- Şubat 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Bünyesinde tıp fakülteleri ile hemşirelik, ebelik ve sağlık yönetimi lisans eğitimi veren 162 üniversitenin, 317 lisans programının web sayfalarını taranarak ders programları ve içerikleri incelenmiştir. Veriler tanımlayıcı istatistiksel analizlerle değerlendirilmiştir. Çalışmada, kalite derslerinin üniversitelerin %71'inde olmadığı saptanmıştır. Program bazında incelendiğinde ise 317 lisans programının %82,3'ünde kalite ile ilgili bir dersin olmadığı belirlenmiştir. Sağlık yönetimi programlarının %52,1'inde, hemşirelik programlarının %14,5'inde, ebelik programlarının %5,2'sinde ve bir tıp fakültesinde kalite ile ilgili bir dersin bulunduğu

1 Cumhuriyet Üniversitesi/Sivas, hulusoy@cumhuriyet.edu.tr

2 Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB), kavakdemet@gmail.com

3 Cumhuriyet Üniversitesi/Sivas, nurperihankarabulut@gmail.com

4 Cumhuriyet Üniversitesi Hastanesi/Sivas, aydinsu@hotmail.com

saptanmıştır. Kalite derslerinin içeriği değerlendirildiğinde dersin daha çok TKY ile sınırlı kaldığı, hasta ve çalışan güvenliği konularını içeren bilgilerin müfredatta yeterince yer verilmediği saptanmıştır.

Sonuç olarak, programların ise çoğunluğunun müfredatlarında kalite derslerinin olmadığı, var olan kalite derslerinin içeriğinin sağlık hizmetlerinin sunumunda hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanmasına yönelik kültür oluşturulmasına katkı sağlayacak nitelikte olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalite Eğitimi, Lisans Programı, Sağlık Profesyonelleri, Hasta ve Çalışan Güvenliği

Quality Education at The Health Related Undergraduate Programs: The Case Of Turkey

ABSTRACT

In order to reach and maintain quality standards and to create a safety culture, it is necessary for health professionals to acquire knowledge, skills and attitude in this field during their undergraduate education. This study aims to determine whether quality courses are included in the curriculum of undergraduate education in health sciences and examine the contents of the courses and prepare a profile about the subject.

The data of this cross-sectional and descriptive study were collected between January and February 2017. The web pages of 162 universities, 317 programs offering undergraduate education in medicine, nursing, midwifery and health management were examined and their curriculum and contents were thoroughly analysed. The data were evaluated by descriptive statistical analysis. It was found that quality courses were not included 71% of the universities. It was also found that 82.3% of the programs did not offered any quality course. Of the programs, 52.1% of health management programs, 14.5% of nursing programs, 5.2% of midwifery programs and only one faculty of medicine included a course, in their curriculum, about quality. When the contents of the quality courses were evaluated, it was revealed that the courses were mainly limited to TQM and the information related to the safety of patient and health workers were not included enough in the curriculum.

Consequently, it has been determined that the majority of the curriculum programs offering undergraduate health education do not provide quality courses and that the content of the existing quality courses does not contribute to the formation of a culture for maintaining the safety of patients and health workers in the delivery of health services.

Keywords: Quality Education, Undergraduate Education, Health Professionals, Safety Of Patients and Health Workers

1. GİRİŞ

Tüm dünyada hasta bakım kalitesinin optimal düzeyde geliştirilmesi, güvenli bir hasta bakım çevresinin yaratılması, hasta ve çalışanlara yönelik risklerin en aza indirilmesi, kalite iyileştirme ve hasta güvenliğinin sürekliliğinin sağlanması amacıyla bir dizi hasta ve organizasyonel yapı odaklı kalite sistemi geliştirildiği ve bu sistemler aracılığı ile sağlık kurumlarında sunulan hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütüldüğü bilinmektedir (Seddon ve ark., 2001). Bu gelişmeleri yakından takip etmek ve Türkiye’de de bu uygulamaların yaygınlaşmasını sağlamak giderek daha önemli hale gelmektedir.

Türkiye’de kaliteli sağlık hizmet sunumuna yönelik çabalar yeni olmamakla birlikte özellikle son yıllarda kalite alanında Sağlık Bakanlığı çatısı altında oluşturulan organizasyon yapısı ile birlikte, “Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanması” ana teması ile yürütülen çalışmalar sonucunda bu çabalar oldukça sistemli hale getirilmiştir. Bakanlık tarafından kalite ve akreditasyona yönelik standartların oluşturulması, sağlıkta kalite değerlendirmeleri, hasta ve çalışan güvenliği sempozyumları, kongreler vb. uygulamalar ile bu alanda önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Türkiye’de sağlık hizmetleri alanında kalite ve akreditasyon çalışmalarının yaygınlaşması hasta güvenliği konusunda duyarlılığın artmasını hızlandırmıştır.

Sağlık hizmetlerinde kalite, hasta ve çalışan güvenliği konuları yıllardır üzerinde yoğun tartışmalar yapılan ve gerekliliği konusunda hemen herkesin hemfikir olduğu, bu alanlarla ilgili önemli gelişmelerin yaşandığı bir konudur. Tüm bu gelişmelerin önemli noktalarından birisi de sağlık çalışanlarının, hasta ve çalışan güvenliği ile kalite konularında lisans eğitimleri esnasında eğitim almalarının gerekliliğidir. Klinik uygulamalar sırasında ortaya çıkabilen istenmeyen olayların önlenmesi, gerçekleşmesi halinde hızlı bir şekilde anlaşılması, hasta üzerindeki olumsuz etkilerinin hızlı bir şekilde giderilmesi ve gelecekteki olası sorunların en aza indirilmesi çalışmaları için tamamlayıcı eylemlere ve bu alanda yetişmiş, farkındalığı yüksek profesyonellere gereksinim duyulmaktadır (Varkey, 2010:4-7).

Hasta güvenliği önceleri Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) önderlik ettiği inisiyatifler sayesinde akademisyenlerin ve uygulamacılardan oluşan sınırlı bir

çevrenin gündeminde yer almıştır. Ülkemizde ise Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen çalışmalar ve hazırlanan mevzuatlar ile birlikte hasta güvenliği, başta sağlık kuruluşları olmak üzere hastalar, akademisyenler, hukukçular, teknoloji üreten şirketler ve danışmanlar gibi çok geniş bir kitlenin ilgi alanına girmiştir. Türkiye’de düzenlenen hasta güvenliği temalı kongre ve toplantılar da bu yayılım sürecinde etkili olmuştur (SHGM, 2015).

Sağlık hizmetlerine yönelik uluslararası reformlar da büyük ölçüde kalite ve hasta ve çalışan güvenliğini iyileştirmeye odaklanmıştır (Institute of Medicine [IOM], 2001; WHO 2002). Ülkeler bu konularda çeşitli şekillerde çözümler üretirken ABD’de sağlık hizmeti sunucularının daha iyi eğitilmesi vurgulanmaktadır. 2003 yılında IOM tarafından hazırlanan “Sağlık Profesyonellerinin Eğitimi: En Yüksek Kaliteye Ulaşmanın Yolu” adlı rapor, tüm sağlık çalışanlarının hasta merkezli bakımla ilgili sahip olması gereken yeterlilik ve becerileri, disiplinlerarası ekiplerde çalışma, kanıta dayalı uygulama yapma, kalite geliştirme ilkelerinin uygulanması ve bilişim teknolojilerinin kullanımı şeklinde tanımlamaktadır. Rapor, bu alanlardaki içeriğin tüm sağlık profesyonellerinin eğitim programında yer almasının önemine dikkat çekmektedir (Day ve Smith, 2007: 138).

Konuyu hemşirelik mesleği açısından değerlendiren Sherwood ve Drenkard (2007) da hemşirelik eğitimi esnasında uygulanan müfredatın önemine dikkat çekerek, sağlık hizmetlerinde kalite ve güvenliğin sağlanmasında müfredatta yapılacak değişimlerin gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Yazarlar yönetici ve eğitici hemşirelerin stratejik ortaklıklar yoluyla fakültenin gelişim ihtiyaçlarını belirlemeleri ve öğrencilerin karmaşık sağlık ortamlarına daha donanımlı hazırlanmalarının gereği üzerinde durmuşlardır. Bu bağlamda disiplinler arası bir ekibin parçası olarak çalışmanın, teorik eğitimle uygulama arasındaki açığın giderilmesinin, kalite ve güvenlik konularına yönelik disiplinlerarası uygulamaların lisans öğrenimi sırasında lisans müfredatına entegre edilmesinin önemine vurgu yapmışlardır (Sherwood, Drenkard, 2007:151-155). Benzer şekilde, IOM ve Amerikan Hemşirelik Okulları Birliği (AACN), kalite ve güvenlik ile ilgili temel yetkinliklerin geliştirilmesinde öğrencileri daha iyi hazırlamaya teşvik eden beklentiler oluşturulması ve hemşirelik öğrencilerini, güvenli ve yüksek kaliteli bakım sağlamak için gerekli bilgi ve beceriyle donatan bir müfredatı yeniden tasarlama çağrısında bulunmuşlardır (Masters, 2016: 154).

Bargagliotti ve Lancaster (2007) da kalite ve güvenlik odaklı müfredatların uygulanmasının, fakülte içi ve fakülteler arasında çalışmalar ve işbirliği yapmayı gerektirdiğini ifade ederek müfredatın ve yeterliliklerin değiştirilmesinin güç olabileceğini vurgulamakta, “bir müfredatın değiştirilmesinin mezarlığın yerinden taşınmasına benzediği” benzetmesi ile değişim süreçlerinde değer, inanç ve yarguların da değişmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Aschenbrener ve ark. (2015) da sağlık sistemi içerisinde üzerinde durulması gereken önemli konulardan birisinin hekimlerin uygulama yaparken hasta güvenliğini veya bakım kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecek kişisel davranışları veya sistem sorunlarını tanımlama ve bunları çözme becerisini göstermelerini sağlamak olduğunu belirtmektedir. Yazarlar, tıp eğitiminde, klinik öğrenme ortamlarının doktorların davranışlarını şekillendiren en güçlü etkilerden biri olarak kabul edildiğini ifade ederek bu ortamlarda öğrenilen veya kazanılan iyi veya kötü alışkanlıkların pratikte devam etme eğiliminde olduğunu, bu nedenle tıp eğitimi esnasındaki klinik eğitimlerde hasta güvenliği ve hizmet kalitesinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadırlar (Aschenbrener ve ark.,2015: 1207).

Ülkemizdeki konu ile ilgili güncel gelişmelerden birisi sağlık mesleklerinin Ulusal Çekirdek Eğitim Programların (UÇEP) kabul edilmiş olmasıdır. Bu kapsamda “Sağlık Yönetimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2017”de sağlık yönetimi programlarında kalite yönetimi dersinin olması öngörülmüştür. Dersin içeriğinde sağlık hizmetlerinde kalite yönetimi (kalite kavramı, kalite özellikleri, kalite denetimi, kalite güvencesi ve sistemleri, Toplam Kalite Yönetimi (TKY), sağlıkta akreditasyon vb.) ve hasta ve çalışan güvenliği (hasta ve çalışan güvenliği temel kavramlar, tıbbi hata türleri, tıbbi hataların hukuki yönü, yönetimin sorumluluğu, çalışan güvenliğini tehdit eden unsurlar ve yönetsel sorumluluklar, ulusal ve uluslararası hasta güvenliği vb.) gibi konularının yer alması gerektiği belirtilmiştir (http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30571835/saglik_yonetimi.pdf). “Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Müfredatı 2014”de ise hasta, çalışan güvenliği ve kalite yönetimi dersinin konuları hasta güvenliği, çalışan güvenliği, hemşirelik hizmetlerinde kalite yönetimi olarak belirlenmiştir (<http://www.hemed.org.tr/images/stories/hucep-2014-pdf.pdf>). “Mezuniyet Öncesi Ebelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (EUÇEP 2016)” yeterlikler listesinde ise kalite, hasta ve çalışan gü-

venliğine yönelik net ifadeler olmamakla birlikte “...ebeler kadın, yeni doğan, çocuk ve ailelere kaliteli hizmet sunar, sağlıkta kalite göstergelerini açıklar gibi ifadeler bulunmaktadır (<http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30571835/ebelik.pdf>).

Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (Ulusal ÇEP 2014) da EUÇEP’e olduğu gibi kalite ve hasta ve çalışan güvenliğine yönelik net ifadeleri içermemekle birlikte, hekimin kendisinin, diğer çalışanların ve hastaların güvenliğini sağlayacak çalışma ortamlarını sağlama sorumluluğundan, hekimin yönetici ve lider rollerinden söz etmektedir.http://www.yok.gov.tr/documents/10279/27821052/tip_fakultesi_cekirdek_egitim_mufredati.pdf.

Sağlık sektöründe hasta ve çalışan güvenliği ve kalite standartlarının sağlanabilmesi için hasta ile birebir çalışmak zorunda olan ve mezuniyetleri sonrası kalite yönetim süreçlerinin içinde etkin rol almaları beklenen doktor, hemşire, ebe gibi sağlık profesyonellerinin ve gelecekte sağlık hizmetlerini yönetmeye aday sağlık yönetimi öğrencilerinin, “lisans eğitimleri sırasında” kalite, hasta ve çalışan güvenliğine yönelik eğitim almaları ve bu konularla ilgili bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerekir.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

2.1 AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sağlık alanında lisans eğitimi veren tıp fakülteleri ile hemşirelik, ebelik ve sağlık yönetimi programlarının müfredat programları kapsamında kalite derslerinin yer alıp almadığını belirlemek ve ders içeriklerini inceleyerek konu ile ilgili bir “profil” ortaya koymaktır.

2.2 YÖNTEM

Kesitsel ve tanımlayıcı tipte olan bu çalışmanın evrenini Türkiye’de bulunan tüm üniversiteler oluşturmuştur. Çalışmanın örneklemini ise bünyesinde tıp, hemşirelik, ebelik ve sağlık yönetimi ile ilgili lisans programı bulunan (Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu vb.) üniversiteler oluşturmuştur. Anılan bu programları olmayan üniversiteler örneğin ODTÜ, İTÜ, Boğaziçi, Bilkent gibi üniversiteler örnekleme dahil edilmemiştir. Çalışmanın verileri, Ocak- Şubat 2017 tarihleri arasında toplanmıştır.

Üniversitelerin web sayfalarının taranması sonucunda bünyesinde tıp fakülteleri ile hemşirelik, ebelik ve sağlık yönetimi bulunan 162 üniversite olduğu saptanmıştır. Bir sonraki aşamada bu üniversitelerdeki tıp, hemşirelik, ebelik ve sağlık yönetimi programlarının sayfaları taranmış ve toplamda 317 lisans programının olduğu saptanmıştır. Daha sonra bu programların her birinin web sayfaları taranarak, öncelikle müfredatlarında kalite ile ilgili bir dersin olup olmadığı belirlenmiştir. Son olarak müfredatında kalite ile ilgili bir dersi olan programların ders içerikleri incelenmiştir. Elde edilen nicel veriler tanımlayıcı istatistiksel analizlerle nitel veriler (ders içerikleri) ise içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Programlara Göre Müfredatta Kalite İle İlgili bir Dersin Olup Olmamasının Dağılımı

Program	Var (N=56)		Yok (N=261)		TOPLAM (N=317)	
	N	%	N	%	N	%
Sağlık Yönetimi	36	%52,1	32	%46,4	68	100,0
Hemşirelik	16	%14,5	94	%85,5	110	100,0
Ebelik	3	% 5,2	54	%94,8	57	100,0
Tıp	1	%1,2	81	%98,7	82	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi 317 toplam programın yalnızca %17,7 sinde yani 56 programda kalite ile ilgili bir ders vardır, %82,3’ünde (N=261) yoktur. Toplam 68 sağlık yönetimi programı içerisinde %52,1’inin, 110 hemşirelik programının %14,5’inde, ve 57 ebelik programının 3 adedinde kalite dersi bulunmaktadır. 82 tıp fakültesinin sadece 1 tanesinde kalite dersi bulunmaktadır.

Tablo 2. Kalite dersinin üniversitelerin mülkiyetine göre dağılımları*

Üniversite mülkiyeti				
	Devlet		Vakıf	
	N	%	N	%
Kalite dersi var	34	31,8	13	27,7
Kalite dersi yok	73	68,2	42	72,3
Toplam	107	100	55	100

*Bazı üniversitelerin birden fazla bölüm/fakültesinde kalite dersi vardır.

Web sayfası incelenen 162 üniversitenin 47 adedinde kalite ile ilgili bir ders bulunduğu, 115 üniversitede kalite ile ilgili bir ders bulunmadığı saptanmıştır. Tablo 2’de müfredatında kalite ile ilgili bir ders olan üniversitelerin mülkiyetine göre dağılımı verilmiştir, buna göre devlet üniversitelerinin %31,8’ inde kalite dersi varken, vakıf üniversitelerinin %27,7’sinde kalite dersi vardır.

Tablo 3. Programlara Göre Kalite Dersinin İsimleri*

Sağlık Yönetimi (N=36)	N	%
Sağlık Kurumlarında Kalite Yönetimi	14	38,9
Sağlık İşletmelerinde Kalite Yönetimi	7	19,4
Sağlık Hizmetlerinde Kalite Yönetimi	6	16,6
TKY	2	5,5
Sağlık Kurumlarında TKY	1	2,8
Sağlık İşletmelerinde Kalite Yönetimi ve Akreditasyon	1	2,8
Sağlık Kurumlarında TKY ve Akreditasyon	1	2,8
Kalite Güvencesi ve Kalite Yönetim Sistemi	1	2,8
Sağlık Örgütlerinde Kalite Yönetimi	1	2,8
Sağlık Hizmetlerinde Kalite, TKY ve Akreditasyon	1	2,8
Kalite Sistemleri ve Uygulamaları	1	2,8
Hemşirelik (N=16)		
TKY	4	25,0
Kalite Yönetimi	2	12,5
Sağlık İşletmelerinde Kalite Yönetimi	1	6,2
Kalite Güvencesi ve Kalite Yönetim Sistemi	1	6,2
Sağlık Kurumlarında Kalite	1	6,2
Sağlık Hizmetlerinde Kalite	1	6,2
Hemşirelikte Kalite Yönetimi	1	6,2
Sağlık Ekonomisi ve Sağlık Hizmetlerinde Kalite	1	6,2

Hemşirelik Hizmetlerinde Kalite	1	6,2
Hemşirelikte Kalite ve Hasta Güvenliği	1	6,2
Girişimcilik ve Kalite	1	6,2
Kalite ve Hasta Güvenliği	1	6,2
Ebelik (N=3)		
Ebelikte Yönetim ve Kalite	1	33,3
Sağlıkta Kalite Uygulamaları	1	33,3
TKY	1	33,3
Tıp (N=1)		
Sağlık Hizmetlerinde Kalite	1	100,0

Tablo 3’de programlara göre müfredatlarında yer alan kalite ile ilgili dersinin isimleri incelenmiştir. Sağlık yönetimi programlarındaki derslerin %38,9’u “Sağlık Kurumlarında Kalite Yönetimi” şeklinde isimlendirilmiştir. Hemşirelik programlarında yer alan derslerin 4 tanesi “TKY”, 2 tanesi “Kalite Yönetimi” şeklinde isimlendirilirken, 1’er tanesi “Hemşirelikte Kalite ve Hasta Güvenliği” ve “Kalite ve Hasta Güvenliği” şeklinde isimlendirilmiştir. Üç adet ebellek programında ise kalite ile ilgili 3 ayrı ders ismi mevcut olup bunlar; “TKY”, “Ebelikte Yönetim ve Kalite”, “Sağlıkta Kalite Uygulamaları” şeklinde isimlendirilmiştir. 1 adet tıp fakültesinde (Uludağ Üniversitesi) mevcut olan ders “Sağlık Hizmetlerinde Kalite” şeklinde isimlendirilmiştir. Ders 4.sınıfta yer almaktadır.

Tablo 4. Programlara Göre Kalite Dersinin Kredileri*

Ders Kredisi	Program							
	Hemşirelik		Tıp		Sağlık Yönetimi		Ebelik	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2+0	15	93,7	1	100	9	29	1	33,3
3+0	1	6,3	-	-	19	61,2	-	-
2+2	0	0	-	-	3	9,6	1	33,3
2+4	-	-	-	-	-	-	1	33,3
TOPLAM	16	100	1	100	31	100	3	100

*Web sayfasında dersin kredisine ulaşılabilen programlar tabloya dahil edilmiştir.

Tablo 4’de programlara göre kalite dersinin kredileri verilmiştir. Buna göre hemşirelik programındaki derslerin %93,7’si 2+0 kredi, sağlık yönetimi programındaki derslerin %61,2’si 3+0 kredi ebellek programındaki derslerin kredileri; 2+0, 2+2 ve 2+4 kredidir. Tıp fakültesindeki dersin kredisi ise 2+0 kredidir.

Tablo 5. Programlarda Kalite Dersini Yürütenlerin Unvanları*

Unvan	Sağlık Yönetimi	Hemşirelik	Ebelik	Tıp
Prof. Dr.	1	2	-	1
Doç.Dr.	3	3	-	-
Yrd.Doç.Dr./ Dr.	4	3	2	-
Öğr. Gör.	3	2	-	-
Uzm.	1	-	-	-
TOPLAM	12	10	2	1

*Dersin yürütücüsüne ulaşılabilen programlar tabloya dahil edilmiştir.

Tablo 5’de Programlarda kalite dersini yürütenlerin unvanlarına göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, verilerin toplandığı tarih aralığında kalite derslerini çoğunlukla öğretim üyelerinin yürüttüğü saptanmıştır. Ayrıca sağlık yönetimi programındaki derslerin üçü, hemşirelik programındaki derslerin ikisi öğretim görevlileri tarafından verilmektedir. .

Tablo 6. Programların kalite dersi içeriğinde yer alan temel konuların analizi*

Konular	N	%
TKY odaklı (tanımlar, tarihçesi, Kaizen, Deming, kalite maliyetleri, ISO 9000:2008)	14	45,1
Sağlık hizmetlerinde kalite (tanım, tarihçe, kalitenin özellikleri, standartları)	5	16,1
TKY+Sağlıkta Kalite+Akreditasyon	4	12,9
TKY+ Joint Commission International (JCI) ve akreditasyon+ Sağlık Bakanlığı Hizmet Kalite Standartları+hasta güvenliği+ Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi+Kalite Kültürü	3	9,7
Sağlık hizmetlerinde kalite, süreç yaklaşımı, kalite iyileştirme modelleri	2	6,4
TKY+Akreditasyon, Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi, Altı Sigma	1	3,2
TKY+hasta güvenliği- çalışan güvenliği	1	3,2
Kalite Yönetim Sistemi odaklı	1	3,2
Toplam	31	100

*Ders içeriği kalite ile ilgili olanlar tabloya dahil edilmiştir.

Tablo 6’da Programların ders içeriğinde yer alan temel konuların içerik analizi yapılmıştır. Kalite derslerinin %45,1’inin ders içeriğinin TKY odaklı olduğu, %16,1’inin sağlık hizmetlerinde kalite odaklı olduğu, %9,7’sinin ise TKY, JCI ve akreditasyon, Sağlık Bakanlığı Hizmet Kalite Standartları, hasta güvenliği,

Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi, Kalite Kültürü gibi konulara sahip daha zengin bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir.

İncelenen web sayfalarında içeriğine ulaşılabilen toplam 36 dersin içeriği değerlendirildiğinde bu derslerin 31'inin (%86,1) kalite ile ilgili olduğu, kalan 5 dersin içeriğinin ise kalite ile ilgisiz olduğu saptanmıştır. Bu derslerin içeriğinde; yönetim ve organizasyon, girişimcilik, işletme yönetimi, sağlık ekonomisi, sağlık yönetimi gibi kavramlar yer almaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Tüm dünyada ve ülkemizde sağlık hizmetlerinde kalite ve akreditasyona yönelik standartlar uygulamaya konulmuş olup tüm sağlık kurumlarında çalışan sağlık profesyonellerinin bu standartlar doğrultusunda çalışmaları beklenmektedir. Sağlık profesyonellerinin temel eğitimleri esnasında bu kavramlarla ilgili bilgi, beceri, tutum ve anlayışlar geliştirmesi çalışmaların başarıya ulaşmasında önemli bir gereksinimdir.

Tıp, hemşirelik, ebellek ve sağlık yönetimi alanında lisans eğitimi veren programların müfredat programları kapsamında kalite derslerinin yer alıp almadığını belirlemek ve ders içeriklerini inceleyerek konu ile ilgili bir profil ortaya koymanın amaçlandığı bu çalışmada toplam 162 üniversitenin ve 317 lisans programının web sayfası taranmıştır.

Sonuç olarak web sayfaları incelenen 317 lisans programının %82,3'ünde kalite ile ilgili bir dersin olmadığı saptanmıştır. Web sayfalarından ders programları ve içeriklerine ulaşılan programlardan; sağlık yönetimi programlarının %52,1'inde, hemşirelik programlarının %14,5'inde, ve ebellek programlarının %5,2'sinde, tıp fakültelerinin ise %1,21'inde kalite dersi bulunmaktadır (Tablo 1). Kalite dersi yer alan üniversitelerin %72,3'ü devlet üniversitesidir. (Tablo 2). Mezuniyetleri sonrası kalite yönetim süreçlerinin içinde etkin görev almaları beklenen hekim, hemşire, ebe, sağlık yöneticisi gibi sağlık profesyonellerinin lisans eğitimlerinde konuya gösterilen önemin az olması üzerinde önemle durulması ve tartışılması gereken bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Kalite ile ilgili dersin sadece bir adet (Uludağ Üniversitesi) tıp fakültesinde bulunması ise oldukça düşündürücüdür.

Lisans programlarında yer alan kalite derslerinin isimleri incelendiğinde (Tablo 3) ders isimlerinin farklı şekillerde olduğu saptanmıştır. Çalışmada “Sağlık Kurumlarında Kalite Yönetimi” ve “Sağlık İşletmelerinde Kalite Yönetimi” isimlerinin diğerlerine göre daha fazla tercih edildiği bulunmuştur. Toplam 56 adet programın yalnızca ikisinin isminin içerisinde “Hasta Güvenliği” yer almaktadır.

İncelenen programların %50,9’unun kredisi 2+0 olup, (Tablo 4) dersin yürütücüsünün unvanına bakıldığında (Tablo 5) %68’i öğretim üyesi düzeyinde yürütülmektedir, bu olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir ancak bu öğretim üyelerinin “sağlık hizmetlerinde” kalite yönetimi ile ilgili çalışma ve/veya deneyimlerinin olup olmadığının araştırılması başka bir çalışmanın konusu olabilir.

Programların kalite derslerinin içeriği incelendiğinde (Tablo 6), bunların %45,2’si TKY odaklı olup kalitenin tanımı, tarihçesi, Kaizen, Deming, kalite maliyetleri, ISO 9000:2008 gibi daha çok üretim sektörüne yönelik konularla sınırlı olup genel olarak “sağlık hizmetlerinde” kalite, hizmet kalite standartları, hasta ve çalışan güvenliği, akreditasyon, kalitede güncel yaklaşımlar vb. konular içeriğe dahil edilmemiştir. İncelenen ders içeriklerinin %9,7’sinde hasta güvenliği kavramı yer alırken, %3,2’sinde ise çalışan güvenliği yer almaktadır.

Yukarıda da değinildiği gibi, “Sağlık Yönetimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2017”de sağlık yönetimi programlarında kalite yönetimi dersi içeriğindeki konular, sağlık hizmetlerinde kalite ve hasta ve çalışan güvenliği konularıdır. “Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Müfredatı 2014”de ise hasta, çalışan güvenliği ve kalite yönetimi dersinin konuları hasta güvenliği, çalışan güvenliği, hemşirelik hizmetlerinde kalite yönetimi olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte bu çalışma kapsamında incelenen programlarda özellikle hasta ve çalışan güvenliği, tıbbi hata ve sağlıkta akreditasyona yönelik konular özellikle tıp ve ebelik programlarında yok denecek düzeydedir.

ÖNERİLER

- Çalışmanın sonucunda, klinisyen ve yönetici adayları olarak “kaliteli hizmet”den sorumlu profesyonelleri yetiştiren;
- Tıp, hemşirelik, ebelik ve sağlık yönetimi programlarının tümünün lisans müfredatında sağlıkta kalite ve akreditasyon, hasta ve çalışan güvenliğine yönelik ders(ler)in verilmesi, hekimler için bu konuların, hem üniversite hem de asistan eğitimine dahil edilmesi, özellikle ebelik ve tıp fakültesi çekirdek eğitim programlarına bu konuların daha açık ve net olarak eklenmesi,
- Ders isim ve içeriklerinde programlara göre (mesleklere göre) standartlaşmanın sağlanması
- Derslerin içeriğinde, kalite ile ilgili genel bilgilerin yanı sıra spesifik olarak sağlık hizmetleri odaklı olan hasta ve çalışan güvenliği temel kavramları, sağlıkta kalite–akreditasyon standartları ve hasta ve çalışan güvenliği, hukuki yansımalar açısından hasta ve çalışan güvenliği, ilaç güvenliği, cerrahi güvenlik, ulusal ve uluslararası sağlık programlarına göre hasta güvenliği hedefleri ve kimliklendirme, transfüzyon güvenliği, enfeksiyonların kontrolü ve önlenmesi, düşmelerin önlenmesi, radyasyon güvenliği, tıbbi cihazların güvenliği ve yönetimi, bilgi güvenliği, tesis güvenliği, acil durum ve afet yönetimi vb. gibi konuların yer alması,
- Dersleri yürüten öğretim üyelerinin/elemanlarının üretim sektörüne ait bilgilerin yanı sıra hizmet sektöründe ve özellikle “sağlık hizmetlerinde” kalite-akreditasyon, hasta ve çalışan güvenliği alanlarına hakim olmasına özen gösterilmesi,
- Vakıf üniversitelerinin de konuya duyarlılığının artırılması önerilmiştir.

Teşekkür: Çalışmada web sayfalarının incelenmesi aşamasında yardımcı olan Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü 4. Sınıf öğrencilerinden Selahattin Özmen ve Mümin Göverdik’e katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Aschenbrenner, C.A., Ast, C. and Kirch, D.G. (2015). Graduate Medical Education: Its Role in Achieving a True Medical Education Continuum. *Academic Medicine*, 90(9): 1203-1209.
- American Association of Colleges of Nursing. (2008). The Essentials of Baccalaureate Education for Professional Nursing Practice. Erişim Adresi: <http://www.aacn.nche.edu/education-resources/BaccEssentials08.pdf>.
Erişim Tarihi: 15.03.2017
- Bargagliotti, L. and Lancaster, J. (2007). Quality and Safety Education İn Nursing: More Than New Wine in Old Skins. *Nursing Outlook*, 55:156-158.
- Day, L. and Smith, E . (2007). Integrating Quality and Safety Content Into Clinical Teaching İn The Acute Care Setting. *Nursing Outlook*, 55(3):138-143.
- WHO. (2002). Quality of Care: Patient Safety. In: Fifty-Fifth World Health Assembly. Erişim Adresi: http://apps.who.int/gb/archive/pdf_files/WHA55/ewha5518.pdf. Erişim Tarihi: 20.04.2017.
- Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Müfredatı (HUÇEP). 2014. Erişim Adresi: (<http://www.hemed.org.tr/images/stories/hucep-2014-pdf.pdf>). Erişim Tarihi: 10.04.2017
- Institute of Medicine .(2001). Crossing the Quality Chasm: A New Health System for the 21st Century. National Academy Press, Washington, DC.
- Masters, K. (2016). Integrating Quality And Safety Education Into Clinical Nursing Education Through A Dedicated Education Unit. *Nurse Education in Practice*, 17:153-160.
- Mezuniyet Öncesi Ebelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (EUÇEP). 2016. Erişim Adresi: <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30571835/ebelik.pdf>. Erişim Tarihi: 10.04.2017
- Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (Ulusal ÇEP). 2014. Erişim Adresi: http://www.yok.gov.tr/documents/10279/27821052/tip_fakultesi_cekirdek_egitim_mufredati.pdf Erişim Tarihi: 10.04.2017
- Sağlık Yönetimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2017 (SAYÇEP). 2017. Erişim Adresi:http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30571835/saglik_yonetimi.pdf Erişim Tarihi: 10.04.2017
- Sağlıkta Performans ve Kalite Yönergesi (2011) Erişim Adresi:<http://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/3605,1402yonergepdf.pdf> Erişim Tarihi: 10.04.2017.
- Sağlık Kurum Ve Kuruluşlarında Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanması ve

Korunmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ. 2009. Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/04/20090429-12.htm> Erişim Tarihi: 10.05.2017

- Seddon, ME., Marshall, MN., Campbell, SM. and Roland. MO. (2001). Systematic Review of Studies of Quality of Clinical Care in General Practice in The UK Australia and New Zealand. *Quality in Health Care*, 10:152–158.
- Sherwood, G. and Drenkard, K. (2007). Quality and Safety Curricula In Nursing Education: Matching Practice Realities. *Nursing Outlook*, 55(3):151-155.
- Varkey, P. (2010). Basics of Quality Improvement. *Medical Quality Management- Theory and Practice*. Chapter 1. Erişim Adresi: https://books.google.com.tr/books?id=5dXsAL_CKOUC&pg=PR15&lpg=PR15&dq=Medical+Quality+Management:+Theory+and+Practice&source=bl&ots=TsQsma_LNo&sig=t_MhjTGMihKQXChcH3F08zKRiIQ&hltr&sa=X&ved=0ahUKEwiqzJX3w_nTAhWBpSwKHfk2A1wQ_6AEIajAI#v=onepage&qMedical%20Quality%20Management%3A%20Theory%20and%20Practice&f=false Erişim Tarihi: 10.04.2017